เทพเจ้ากรีก-โรมันและอินเดียที่มีความสัมพันธ์กับธรรมชาติ

The deities of Greek-Roman and India related to the natural

ประทุมเพชร แซ่อ๋อง/ Pratumpet Sae Ong

Thai Language Program, Faculty of Education
Rajabhat Pibulsongkram University
Phitsanulok 65000, Thailand
Email: s.pratumpet@gmail.com

Received: January 24, 2019
Revised: February 25, 2019
Accepted: March 6, 2019

Abstract

The article 'The deities of Greek-Roman and India related to the natural' aimed to collect the deities of civilization of Greece-Roman and Indian deities who related to the natural, and to analyze for coincidence. The result showed that the Greece-Roman gods were Gaea, Uranus, Zeus, Oceanus, Poseidon, the gods of wind, Hestia, Prometheus, Hyperion, Phoebe, Apollo, Anthems, Helios, Selena, and Cyclopes. The Indian deities were Indra, Prithvi, Ganga, Saraswati, Vayu, Anila, Agni, Surya and Chandra. For the coincidence of Greece-Roman and Indian deities,the data revealed 8 groups: the great deity, land, wind, fire, river, sun, moon and the natural phenomenon.

Keyword: Deity, Greek-Roman, India

บทคัดย่อ

บทความเรื่อง “เทพเจ้ากรีก-โรมันและอินเดียที่มีความสัมพันธ์กับธรรมชาติ” มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษารวบรวมเทพเจ้าของอารยธรรมกรีก-โรมันตามตำนานเทพปกรณัม และเทพเจ้าของอารยธรรมอินเดียที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับธรรมชาติ และเพื่อวิเคราะห์หาลักษณะที่ปรากฏร่วมกันของเทพเจ้าทั้งสองอารยธรรม ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า เทพเจ้ากรีก-โรมันที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับธรรมชาติ ได้แก่ พระนางกีอา เทพเจ้ายูเรนัส ซูส โอเชียนัส โพไซดอน เทพเจ้าแห่งลมทั้ง 4 ทิศ เฮสเทียโพรมิทิอุส เทพไฮเพอเรียน เทพธิดาฟีบี อะพอลโล เทพีอาร์ทีมิสฮิลีโอส เทพธิดาซีลินี และกลุ่มเทพอสูรไซคลอปส์ เทพเจ้าอินเดีย ได้แก่ พระอินทร์ พระแม่ธรณี แม่พระคงคา พระสรัสวดี พระพิรุณ พระวายุ พระเพลิง พระอาทิตย์ และพระจันทร์ จากการรวบรวมข้อมูลเทพเจ้าที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับธรรมชาติปรากฏเทพเจ้า 8 กลุ่มที่มีลักษณะร่วมกัน ได้แก่ มหาเทพ เทพเจ้าแห่งดิน เทพเจ้าแห่งลม เทพเจ้าแห่งไฟ เพทเจ้าแห่งน้ำ สุริยะเทพ จันทราเทพ และเทพที่เกี่ยวข้องกันปรากฏการณ์ทางธรรมชาติด้านต่างๆ เช่น ฟ้าแลบ ฟ้าร้อง ฟ้าผ่า เป็นต้น

คำสำคัญ: เทพเจ้า, กรีก-โรมัน, อินเดีย

บทนำ

เทพปกรณัม เป็นเรื่องเล่าที่มีมาแต่โบราณกล่าวครอบคลุมถึงทั้งโลก จักรวาล การสร้างโลก การกำเนิดของสรรพสิ่งต่าง ๆ เพื่อเป็นข้ออธิบายว่าสรรพสิ่งต่าง ๆ เหล่านั้นเกิดขึ้นมาได้อย่างไร เรื่องเล่าของเทพปกรณัมนั้นเกิดจากการนำความรู้ ความคิดและจินตนาการมารวมกันเป็นเรื่องราว เกี่ยวข้องกับผู้อยู่เหนือธรรมชาติหรือเหนือมนุษย์ เป็นสิ่งที่มนุษย์ในอดีตใช้อธิบายปรากฏการณ์ธรรมชาติและอำนาจของจักรวาล บทบาทของเทพปกรณัมนั้นเป็นตัวกำหนดความคิด ความเชื่อของมนุษย์เกี่ยวกับโลกและจักรวาล เช่น ภพภูมิต่างๆ ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และเทพเจ้า เป็นตัวกำหนดความเชื่ออันนำไปสู่พิธีกรรมหรือในบางกรณีตัวบทพิธีกรรมเองก็เป็นตัวกำหนดให้เกิดตำนานขึ้นมาอีกทางหนึ่ง อีกทั้งเทพปกรณัมยังเป็นตัวกำหนดควบคุมระบบสังคมในวัฒนธรรมและมาตรฐานทางศีลธรรมอีกด้วยเทพปกรณัมนั้นนับเป็นส่วนหนึ่งของตำนานปรัมปราที่ว่าด้วยการกำเนิดของสรรพสิ่ง มนุษย์นั้นสร้างเทพปกรณัมขึ้นมาเพื่อให้ผู้คนในสังคมมีสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจ เป็นที่เคารพสักการบูชา ดังนั้นทั้งตำนานปรัมปราและเทพปกรณัมนั้นจึงถือเป็นส่วนหนึ่งของสังคม เป็นเครื่องกำหนดความเป็นไปของสังคมและวัฒนธรรม

Prang WatthanaKun (2012: 99) ให้ความหมายของตำนานปรัมปราไว้ว่า “ตำนานปรัมปรา หมายถึง งานเขียนที่อธิบายถึงกำเนิดของจักรวาล โครงสร้างและระบบของจักรวาล มนุษย์ สัตว์ ปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ ความเป็นมาของชนชั้นผู้นำ ลำดับชั้นและบทบาทหน้าที่ของมนุษย์ ตลอดจนประเพณี พิธีกรรมและการประพฤติปฏิบัติต่างๆ ซึ่งเชื่อว่าเป็นเรื่องศักดิ์สิทธิ์ที่เคยเกิดขึ้นจริงในอดีตกาลนานโพ้น”

ตำนานปรัมปราจึงนับเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมและเป็นเครื่องมือที่ใช้อธิบายค้นหาคำตอบในเหตุการณ์ต่างๆ ให้แก่มนุษย์ ทั้งการกำเนิดมนุษย์ การเกิดลม ฝน ปรากฏการณ์ทางธรรมชาติต่างๆ ซึ่งตำนานปรัมปรานั้นได้แฝงตัวอยู่ในทุก สังคมทั่วโลก แต่ละประเทศแต่ละชนชาติต่างก็มีตำนานที่เกี่ยวข้องกับเทพเจ้า วีรบุรุษ เฉพาะเป็นของตนเอง โดยจะแตกต่างกันออกไปตามอารยธรรม วัฒนธรรม สภาพสังคมและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของแต่ละชนชาติ แต่ละสังคม กลุ่มอารยธรรมที่มีอิทธิพลต่อความคิดและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของมนุษย์จากอดีตจนถึงปัจจุบัน หากจำแนกตามกลุ่มอารยธรรมแล้วจะสามารถแบ่งกลุ่มอารยธรรมออกเป็นสองกลุ่มใหญ่ๆ คือกลุ่มอารยธรรมตะวันตก และอารยธรรมตะวันออก

กลุ่มอารยธรรมตะวันตก กลุ่มที่มีอิทธิพลต่อซีกโลกฝั่งตะวันตกที่สำคัญ คือ กลุ่มอารยธรรมกรีก-โรมันตั้งอยู่บริเวณทะเลเมดิเตอร์เรเนียน กลุ่มอารยธรรมนี้มีอิทธิพลต่อแนวคิดทั้งทางปรัชญาและความเจริญต่างๆ ของตะวันตกทั้งหมด จนอาจกล่าวได้ว่า ความเจริญทางอารยธรรม รวมทั้งปรัชญาตะวันตกนั้นล้วนมีรากฐานมาจากอารยธรรมกรีกทั้งสิ้นMalai (2004: 9)กล่าวว่า “ชาวกรีกนับถือเทพเจ้าหลายองค์ มีทั้งเทพเจ้าบนสวรรค์ เทพเจ้าที่อาศัยบนพื้นดิน และเทพเจ้าที่อาศัยอยู่ใต้พื้นดิน ต่อมาภายหลังอารยธรรมกรีกเสื่อมอำนาจลง ชาวโรมันเรืองอำนาจขึ้นแทนที่ ชาวโรมันได้รับเอาความเชื่อเรื่องเทพเจ้าของชาวกรีก สืบต่อไป”

กลุ่มอารยธรรมตะวันออก นั้นมีกลุ่มอารยธรรมที่สำคัญอยู่ 2 กลุ่ม คือ กลุ่มอารยธรรมจีน และ อารยธรรมอินเดีย ในบทความนี้จะกล่าวถึงแต่เพียงอารยธรรมอินเดียเท่านั้น อารยธรรมอินเดีย นั้นเรียกอีกอย่างว่า อารยธรรมลุ่มน้ำสินธุ เรียกตัวเองว่าพวกอารยัน ตั้งอยู่บริเวณชมพูทวีป ครอบคลุมทั้งประเทศอินเดีย ปากีสถาน และอัฟกานิสถาน อารยธรรมกลุ่มนี้ถือเป็นต้นกำเนิดของศาสนาต่างๆ ทั้งศาสนาพราหมณ์ ศาสนาพุทธ ศาสนาฮินดู เป็นต้น ซึ่งแนวคิดต่างๆ ของอารยธรรมลุ่มน้ำสินธุนี้ภายหลังได้เผยแพร่ไปยังดินแดน

ต่างๆ ในภูมิภาคเอเชีย รวมทั้งประเทศไทยที่ได้รับอิทธิพลทางศาสนาและปรัชญาความเชื่อต่างๆ มาจากอินเดีย

เรื่องราวเกี่ยวกับความเชื่อนั้นเป็นสิ่งที่อยู่คู่กับทุกสังคมบนโลกนี้ Anumanrajadhon (Cited in Khammongkhun, 1998: 9) กล่าวถึงมูลเหตุของความเชื่อของมนุษย์ไว้ว่ามูลเหตุความเชื่อของมนุษย์นั้น เกิดจากความไม่รู้ ทำให้เกิดความกลัวและเกิดเป็นลัทธิความเชื่อขึ้น นักมานุษยวิทยา กล่าวว่า ความเชื่อดั้งเดิมของมนุษย์ก่อนที่จะคลี่คลายออกมาเป็นศาสนาต่างๆ นั้น แบ่งออกเป็น 2 ระยะ คือ ระยะแรกมนุษย์มีความเชื่อว่าสิ่งต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นสิ่งมีชีวิตหรือไม่ก็ตามย่อมมีอะไรอย่างหนึ่งเป็นแรงอำนาจอยู่ในตัวของสิ่งนั้นเอง อาจให้คุณหรือโทษแก่มนุษย์เองก็ได้ คติความเชื่อนี้ในภาษาอังกฤษเรียกว่า Animatism ในภาษาไทยใช้ชื่อว่า ความเชื่อ ความขลัง ความศักดิ์สิทธิ์ ระยะต่อมามนุษย์มีความเชื่อว่า คนตลอดจนสรรพสิ่งอื่นๆ ที่มีชีวิตหรือไม่มีก็ตาม ย่อมมีสิ่งหนึ่งที่เรามองไม่เห็นสิงตัวอยู่ในนั้น สิ่งนี้คือ ผี หรือ วิญญาณ ซึ่งพัวพันกันอยู่อย่างใกล้ชิดจนแยกออกจากกันได้ยาก ความเชื่อเช่นนี้ในภาษาอังกฤษเรียกว่า Animism ในภาษาไทยใช้ชื่อว่า คติความเชื่อเรื่องผีสางเทวดา ความเชื่อนี้ไม่ได้มีปรากฏเฉพาะในมนุษย์ในสมัยเริ่มแรกเท่านั้น แม้แต่ในยุคปัจจุบันยังคงมีความเชื่อเช่นนี้สืบต่อมาไม่มากก็น้อยเช่นกัน

ความเชื่อส่วนใหญ่ของมนุษย์นั้นผูกพันกับธรรมชาติ เพราะมนุษย์เป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับธรรมชาติมากที่สุด หากมีปรากฏการณ์ทางธรรมชาติใดๆ เกิดขึ้นและเป็นสิ่งที่มนุษย์ไม่อาจหาสาเหตุได้ มนุษย์จึงสร้างเรื่องราวขึ้นมาเพื่อเป็นตัวอธิบายปรากฏการณ์เหล่านั้น ตำนานที่ว่าด้วยเทพเจ้า สิ่งศักดิ์สิทธิ์ เหล่านั้นจึงมักมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับธรรมชาติ มนุษย์จึงถ่ายทอดเรื่องราวที่ว่าด้วยปรากฏการณ์ทางธรรมชาติเหล่านั้นผ่านทางตำนาน โดยสร้างเทพเจ้า ขึ้นมาเพื่อให้ผู้คนเคารพในธรรมชาติ และไม่ทำลายธรรมชาติ

เทพเจ้ากรีก-โรมัน อินเดีย ที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติ มีหลายองค์ เช่น เทพพระอาทิตย์ พระจันทร์ ดิน แม่น้ำ มหาสมุทร ลม ไฟ พายุฝนฟ้าคะนอง การกำเนิด ความตาย กาลเวลา เป็นต้น ทุกสรรพสิ่งที่เกิดขึ้นนั้นมนุษย์ล้วนไม่สามารถหาคำอธิบายได้ว่าเกิดขึ้นเพราะเหตุใด จึงสร้างตำนานขึ้นมาเพื่ออธิบายให้ชนรุ่นหลังได้รับรู้และเคารพในธรรมชาติ ประกอบกับตามธรรมชาติของมนุษย์มีความต้องการสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจ เพื่อช่วยให้เกิดความรู้สึกปลอดภัย มั่นคง มนุษย์จึงสร้างตำนาน พร้อมทั้งเทพเจ้าเหล่านี้ขึ้นมาเพื่อให้ตนเองมีสิ่งยึดเหนี่ยวและมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ปกป้องคุ้มครองตนเองอยู่

บทความเรื่อง เทพเจ้ากรีก-โรมันและอินเดียที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับธรรมชาตินี้ ผู้ศึกษาเลือกศึกษาเทพเจ้าที่ปรากฏในตำนานปรัมปราของกรีก-โรมัน และอินเดีย โดยพิจารณาจากเรื่องเล่าเกี่ยวกับต้นกำเนิดของเทพเจ้าแต่ละองค์ เพื่อพิสูจน์สมมุติฐานที่ว่า เรื่องราวของเทพปกรณัมในตำนานปรัมปรานั้นอาจเป็นการถ่ายทอดวัฒนธรรมของชนชาติหนึ่งไปสู่อีกชนชาติหนึ่ง ด้วยเหตุเพราะเมื่อศึกษาถึงต้นกำเนิดของเทพเจ้าแต่ละองค์ จะพบลักษณะบางประการร่วมกัน เช่น มีต้นกำเนิดจากดิน คอยดูแลปกป้องผืนดิน กำเนิดจากแม่น้ำ ทำหน้าที่ดูแลรักษาสายน้ำ และเป็นที่เคารพบูชา เป็นต้น รวมไปถึงการปรับเปลี่ยนรายละเอียดบางส่วนของตำนานเพื่อให้เหมาะสมกับสังคมและอารยธรรมของตนเอง

วัตถุประสงค์ในการศึกษา

เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของเทพเจ้าในอารยธรรมกรีก โรมัน และอินเดียที่มีความสัมพันธ์กับธรรมชาติ เพื่อเปรียบเทียบลักษณะของเทพเจ้ากรีก โรมัน และอินเดีย

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

ศึกษารวบรวมข้อมูลเทพเจ้าจากตำนานเทพปกรณัมกรีก-โรมัน และตำนานเทพเจ้าของอินเดียกรณีศึกษาเฉพาะเทพเจ้าที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับธรรมชาติโดยศึกษาจากหนังสือต่อไปนี้

Dictionary of Gods and Goodness (2004) โดย Michael Jordan
ตำนานเทพเจ้าและวีรบุรุษกรีก-โรมัน (2546) โดย ธนากิต
ตำนานกรีก-โรมัน (ฉบับสมบูรณ์) (2553) โดย มาลัย (จุฑารัตน์)
ตำนานเทพเจ้าและอสูร (2546) โดย ธนากิต
เทพเจ้าและสิ่งน่ารู้ (2547) โดย พระบาทสมเด็จมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

วิเคราะห์เพื่อหาลักษณะที่มีร่วมกันของเทพเจ้ากรีก-โรมัน และเทพเจ้าอินเดีย โดยใช้แนวคิดวรรณกรรมเปรียบเทียบและคติชนวิทยา

นำเสนอผลการศึกษาวิเคราะห์ในรูปแบบการพรรณนาวิเคราะห์โดยจำแนกผลการศึกษาค้นคว้าออกเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 นำเสนอผลการศึกษาความสัมพันธ์ของเทพเจ้าในอารยธรรมกรีก โรมัน และอินเดียที่มีความสัมพันธ์กับธรรมชาติ ตอนที่ 2 เปรียบเทียบลักษณะของเทพเจ้ากรีก-โรมันและอินเดีย

ผลการศึกษา

1. เทพเจ้าของอารยธรรมกรีก-โรมันและอินเดียที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับธรรมชาติ

คติความเชื่อของมนุษย์ตามตำนานปรัมปราที่ว่าด้วยเทพปกรณัม ได้กล่าวไว้ว่าด้วยมนุษย์มีความผูกพันใกล้ชิดกับธรรมชาติ มนุษย์จึงได้สร้างเทพเจ้าขึ้นเพื่อไว้เคารพและเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ เทพเจ้าที่สร้างขึ้นมานั้น จึงมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับธรรมชาติและปรากฏการณ์ทางธรรมชาติต่าง ๆ ผู้ศึกษาได้เลือกศึกษารวบรวมข้อมูลของเทพเจ้า 2อารยธรรมได้แก่ อารยธรรมกรีก-โรมัน ซึ่งถือเป็นตัวแทนของอารยธรรมทางซีกโลกฝั่งตะวันตกเนื่องด้วยถือเป็นต้นกำเนิดของอารยธรรมต่าง ๆ ของชาวตะวันตก และอารยธรรมตะวันออก ได้เลือกศึกษาอารยธรรมอินเดีย ที่เป็นอารยธรรมเก่าแก่โบราณของชาวตะวันออก อีกทั้งยังเป็นต้นกำเนิดของหลาย ๆ อารยธรรมในซีกโลกตะวันออกอีกด้วย

ชาวกรีก โรมัน ได้สร้างเทพเจ้าขึ้นมาเพื่อให้เป็นที่เคารพบูชาของผู้คนในสังคม อีกทั้งยังเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ เป็นต้นกำเนิดของวัฒนธรรมประเพณี เป็นตัวกำหนดความเป็นไปของผู้คนในสังคม และเป็นการสร้างกุศโลบายขึ้นมาอีกทางหนึ่งให้มนุษย์เคารพยำเกรงในทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่อย่างจำกัด อารยธรรมของชาวอินเดียหรือชาวอารยันดั้งเดิมก็เช่นกัน ชาวอารยันก็ได้สร้างเทพเจ้าขึ้นมาบนพื้นฐานของคติความเชื่อที่ว่ามนุษย์มีความใกล้ชิดกับธรรมชาติ เทพเจ้าที่สร้างขึ้นมาจึงเป็นเสมือนสิ่งสมมุติแทนการตอบคำถามปรากฏการณ์ทางธรรมชาติต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น รวมไปถึงการสร้างเทพเจ้านั้นเป็นการปลูกฝังให้มนุษย์เกิดความเคารพในธรรมชาติ ดังปรากฏตามตำนานเทพเจ้าของชาวอารยันว่าเทพเจ้าจะอยู่ในทุกสรรพสิ่ง เช่น ท้องฟ้า ดิน น้ำ ลม ไฟ เป็นต้น

1.1 เทพเจ้ากรีก-โรมัน

จากการศึกษา ผู้ศึกษาได้รวบรวมข้อมูลเทพเจ้ากรีก-โรมัน ที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับธรรมชาติ โดยศึกษาจากต้นกำเนิดและหน้าที่ของเทพเจ้าแต่ละองค์ตามตำนานปรัมปรา สามารถจำแนกกลุ่มของเทพเจ้าออกเป็น 8 กลุ่ม ได้แก่ 1. เทพเจ้าแห่งท้องฟ้าและแผ่นดิน 2. มหาเทพ 3. มหาสมุทรและท้องทะเล 4. ลม 5.ไฟ 6. พระจันทร์ 7. พระอาทิตย์ และ 8. ปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ

ผู้ศึกษาได้สังเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษารวบรวมเทพเจ้ากรีก-โรมัน ที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับธรรมชาติจากเอกสารดังนี้ 1.Dictionary of Gods and Goodness (2004) โดย Michael Jordan2.ตำนานเทพเจ้าและวีรบุรุษกรีก-โรมัน (2546) โดย ธนากิต และ 3.ตำนานกรีก-โรมัน (ฉบับสมบูรณ์) (2553) โดย มาลัย (จุฑารัตน์) ดังมีรายนามเทพเจ้ากรีก-โรมัน ที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับธรรมชาติปรากฏดังต่อไปนี้

1.1.1 เทพแห่งท้องฟ้าและแผ่นดิน

ตามตำนานกรีก-โรมันกล่าวว่า เทพเจ้าที่ทำหน้าที่ดูแลรักษา ปกป้องสรรพสิ่งทั้งปวงบนโลกมนุษย์นั้นเริ่มแรกมี 2 พระองค์ ได้แก่ พระนางกีอา และ เทพยูเรนัส พระนางกีอา หรือเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า เทพพระมารดา จอมมารดาของสรรพสิ่งทั้งปวง เป็นพระชายาของเทพยูเรนัส ผู้ปกครองท้องฟ้า หรือ สวรรค์ตามความเชื่อของชาวกรีก-โรมัน พระนางกีอาให้กำเนิดเทพบุตรและเทพธิดา ชุดแรกจำนวน 12 พระองค์ รวมเรียกว่า คณะไททัน (Titan) เทพเจ้าทั้ง 12 องค์นั้นมีร่างกายที่ใหญ่โต กอปรกับเทพยูเรนัสเกรงกลัวประวัติศาสตร์จะซ้ำรอยในครั้งที่ตนโค่นล้มอำนาจเทพบิดรดังนั้นเพื่อไม่ให้ลูกๆ ตั้งตนเป็นศัตรูกับตนจึงจับคณะเทพไททันลงไปขังไว้ในเหวลึกใต้บาดาล (Tartarus) ต่อมาพระนางกีอาก็ให้กำเนิดโอรสและธิดาชุดต่อมา แต่ก็ถูกเทพยูเรนัสจับโยนลงไปในทาร์ทะลัสทั้งสิ้น แต่เมื่อพระนางกีอาให้กำเนิดกลุ่มเทพอสูรไซคลอปส์ขึ้นมา เมื่อถูกโยนลงไปยังทาร์ทะลัส กลับทำให้มีแสงสว่างเกิดขึ้นยังใต้พิภพ ทำให้คณะโอรสและธิดาทั้งหลาย เกิดความกล้าและต้องการเป็นอิสระ ฝ่ายพระนางกีอาก็ไม่พอใจในสิ่งที่เทพยูเรนัสทำจึงยุให้ลูกๆ ยึดอำนาจบิดาเสีย โดยโอรสองค์เล็กเทพโครนัส ตอบรับและขึ้นมายึดอำนาจบิดาได้สำเร็จ

1.1.2 มหาเทพ

ตามตำนานกรีก-โรมัน ได้มีการยกย่องเทพเจ้าที่ทำหน้าที่ปกครองหมู่เทพ และสอดส่องดูแลความเป็นไปของมนุษย์โลก คือ ซูสหรือ จูปิเตอร์ ให้เป็นมหาเทพผู้ปกครองเทพทั้งปวง ได้รับการขนานนามว่าเทพเจ้าสายฟ้าเนื่องจากอาวุธประจำกายคือสายฟ้า มีพระชายาคือ พระนางเฮรา ประทับอยู่บนเทือกเขาโอลิมปัก ซูส เป็นบุตรของเทพโครนัสและพระนางรีอา ผู้ที่รอดพ้นจากการกลืนกินของบิดา (เทพโครนัส) ตามตำนานเล่าว่าเทพโครนัสเกรงกลัวคำสาปแช่งของเทพยูเรนัสที่ว่าลูกจะมายึดอำนาจเช่นครั้งที่ตนเผชิญ จึงกลืนกินลูกตัวเองเข้าไปเพื่อทำให้ไม่เกิดเหตุการณ์ซ้ำรอย แต่สุดท้ายซูสผู้เป็นโอรสองค์สุดท้ายที่รอดพ้นจากการกลืนกินเพราะกลอุบายของพระนางรีอาที่ให้เทพโครนัสกลืนก้อนหินลงไป

แทน เมื่อเติบใหญ่ซูสจึงกลับมายึดอำนาจพระบิดาได้สำเร็จ และตั้งตนขึ้นเป็นราชาแห่งเทพเจ้าทั้งหลาย ทำหน้าที่ปกครองสวรรค์ (ท้องฟ้า) และพิภพ

1.1.3 เทพแห่งมหาสมุทรและทะเล

ชาวกรีก-โรมัน เคารพนับถือเทพแห่งท้องทะเลและมหาสมุทร 2 องค์ คือ โอเซียนัส และ โพไซดอน ซึ่งทั้ง 2 องค์ ได้แบ่งหน้าที่กันดูแลและปกครองท้องทะเลและมหาสมุทรดังตำนานต่อไปนี้

โอเซียนัส หรือ เทพแห่งห้วงมหรรณพ หนึ่งในคณะเทพไททัน เมื่อหลบหนีออกจากทาร์ทะลัสและสู้ศึกได้สำเร็จ เทพโครนัสได้มอบหมายให้ปกครองมหาสมุทรและท้องทะเล โอเซียนัสเรืองอำนาจอยู่ในสมัยของเทพเจ้าโครนัส หลังจากเทพโครนัสถูกซูสยึดอำนาจมหาเทพซูสได้มอบหมายให้เทพโพไซดอนปกครองทะเลเมดิเตอร์เรเนียนและแม่น้ำแทน แต่เหตุเพราะเทพโอเซียนัสเข้าร่วมกับกลุ่มอำนาจใหม่ จึงไม่ถูกเนรเทศออกจากที่เดิม และแบ่งอำนาจกับโพไซดอน โดยโอเซียนัสจะปกครองมหาสมุทรรอบนอกที่ไหลวนรอบโลก และได้รับการยกย่องเป็นผู้เฒ่าแห่งท้องทะเลและมหาสมุทรอันเป็นที่เคารพของผู้อื่น

โพไซดอน หรือ เนปจูน (ชื่อโรมัน) หนึ่งในคณะเทพแห่งโอลิมปัส เป็นพี่ชายของมหาเทพซูส ครอบครองทะเลเมดิเตอร์เรเนียนและแม่น้ำทั้งปวง ภายหลังจากร่วมมือกับซูสทำสงครามกับคณะเทพไททันได้สำเร็จจึงได้แบ่งอำนาจการปกครองทะเลเมดิเตอร์เรเนียนและแม่น้ำทั้งปวงมาจากโอเซียนัสผู้มีศักดิ์เป็นลุง เมื่อใดที่ทรงราชรถทองคำออกมาเที่ยวบนผิวน้ำ ท้องทะเลและคลื่นลมจะสงบ แต่เมื่อใดที่แกว่งตรีศูล ท้องทะเลก็จะปั่นป่วน

1.1.4 เทพเจ้าแห่งลมทั้ง 4

ในตำนานกรีก-โรมัน จะนับถือเทพเจ้าแห่งลมทั้ง 4 ทิศ ได้แก่ เทพเจ้าแห่งลมเหนือ ใต้ ตะวันออก และ ตะวันตก เทพทั้ง 4 องค์นั้นมีเทพธิดาอีออส (เทพีอุษาเทวี) เป็นพระมารดา มหาเทพทั้ง 4 ล้วนมีอิทธิฤทธิ์ที่ร้ายแรง ดังปรากฏในเหตุการณ์คราวที่มหาเทพซูส มีเทวบัญชาให้เทพแห่งลมทั้ง 4 พัดกระหน่ำจนเกิด “น้ำท่วมโลก” เดือดร้อนไปถึงดินแดนโอลิมปัส (ที่อยู่ของทวยเทพ) จึงจำเป็นจะต้องมีผู้คอยควบคุมและให้ทำหน้าที่เพียงครั้งละองค์เท่านั้น มิเช่นนั้นโลกจะเกิดความปั่นป่วน

1. โบเรียส (Boreas) เทพแห่งลมอุดร (เหนือ) เมื่อได้รับมอบหมาย จะพัดตัวอย่างรวดเร็วและทำให้เกิดอากาศหนาวเย็นรุนแรง ต้นไม้ล้มระเนระนาด และเกิดคลื่นสูงใหญ่ในทะเล

2. โนทัส (Notus) เทพแห่งลมทักษิณ (ใต้) เมื่อได้รับมอบหมาย จะบีบตัวลอดรูหน้าผา เป็นเทพแห่งลมที่มีความชื้นมากจนเกิดหยดน้ำที่หนวดของพระองค์ ซ้ำยังปล่อยให้หมอกปกคลุมไปทั่วพื้นดินและท้องทะเล

3. เซฟเฟอร์(Zephyt) เทพแห่งลมประจิม (ตะวันตก) พัดอ่อนกว่าเทพลมองค์อื่นๆ ยามเมื่อพัดจะนำพาก้อนเมฆไปด้วย ทำให้ท้องฟ้ายามเทพเซฟเฟอร์ทำหน้าที่ดูสดชื่นแจ่มใส

4. ยูรัส (Eurus) เทพแห่งลมบูรพา (ตะวันออก) เทพนี้จะไม่ค่อยมีผู้ใดเรียกใช้ และมีความสำคัญน้อยที่สุดในบรรดาเทพพี่น้องแห่งลมทั้ง 4

1.1.5 เทพแห่งไฟ

ชาวกรีก-โรมัน มีตำนานที่เล่าขานเกี่ยวกับเทพที่ทำหน้าที่ปกป้องรักษาไฟ และนำไฟที่แต่เดิมใช้กันแค่เฉพาะในหมู่เทพเจ้าลงมายังโลกมนุษย์ เพื่อให้มนุษย์นั้นรู้จักใช้ไฟในการประกอบกิจวัตรประจำวัน นับว่าเป็นต้นกำเนิดของความเจริญทางอารยธรรมต่าง ๆ เทพทั้ง 2 องค์ ได้แก่ พระนางเฮสเทีย และ โพรมิทิอุส

ตามตำนานเล่าว่า พระนางเฮสเทีย เป็นพระธิดาองค์โตในเทพโครนัสกับพระนางรีอา และทรงเป็นเชษฐภคินีองค์ใหญ่สุดของมหาเทพซูส ทำหน้าที่ดูแลไฟศักดิ์สิทธิ์ภายในท้องพระโรง เทพธิดาเฮสเทียนั้นมีจิตใจอ่อนโยนและสุภาพ ประชาชนส่วนใหญ่จึงให้ความเคารพนับถือและยกย่องพระนางให้เป็นผู้ครองไฟ ที่ใช้บนโลกมนุษย์ โดยเฉพาะเตาผิงตามบ้านเรือนที่ชาวกรีก-โรมันนับถือเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ นอกจากนี้แล้วยังนับถือพระนางในฐานะเทวีผู้คุ้มครองชีวิตความผาสุกในบ้านอีกด้วย

โพรมีเทียส หรือ โพมิทิอุส นั้น เป็นหนึ่งในคณะเทพไททัน มีความเฉลียวฉลาดเป็นผู้ขโมยไฟจากเทพีแห่งเตาไฟ เทพเฮสเทีย ลงมายังโลกมนุษย์ ทำให้มนุษย์รู้จักใช้ไฟในการหุงหาอาหาร และใช้เป็นแสงสว่างในการสร้างอารยธรรมต่างๆ

1.1.6 เทพแห่งพระจันทร์

ตำนานปรัมปราของชาวกรีก-โรมัน ได้กล่าวถึงการกำเนิดเวลากลางวัน กลางคืน โดยอาศัยเรื่องเล่าเกี่ยวกับเทพเจ้า โดยเทพแห่งพระจันทร์จะเป็นผู้ให้กำเนิดเวลากลางคืน ได้แก่ เทพไฮเพอร์เรียน เทพีอาร์ทีมิส และเทพธิดาซีลินี ซึ่งเทพแห่งพระอาทิตย์และพระจันทร์จะมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน ดังจะกล่าวถึงในตำนานของเทพแห่งพระอาทิตย์เป็นลำดับต่อไป

เทพไฮเพอร์เรียน หนึ่งในคณะเทพไททัน และพระชายาคือเทพธิดาฟีบี ได้รับมอบหมายจากเทพโครนัสให้ปกครองวิถีโคจรของดวงตะวันและดวงจันทร์ โดยเชื่อว่าเทพทั้งสองได้ผลัดกันขับรถส่องแสงสว่างในเวลากลางวันและกลางคืน

เทพีอาร์ทีมิส เป็นเทพฝาแฝดผู้พี่ของเทพอะพอลโล พระนางเป็นเทพีแห่งแสงจันทรา การล่าสัตว์ และเจ้าของสัตว์ป่าทั้งปวง พวกนายพรานต่างก็ให้ความเคารพนับถือเทพีอาร์ทีมิส เพราะแสงจันทร์จากพระนางได้เกื้อกูลต่อการเดินป่าและล่าสัตว์ในเวลากลางคืน

เทพธิดาซีลินี เป็นน้องสาวของเทพฮีลิโอส หลังจากที่สุริยเทพเสร็จสิ้นภารกิจและเข้าพักผ่อนในเวลากลางคืน พระนางจะขับม้าสีขาวประดุจน้ำนมจากฟากฟ้าฝั่งตะวันออกไปยังฝั่งตะวันตก เช่นนี้ในทุกๆ วัน

1.1.7 เทพแห่งพระอาทิตย์

ตามตำนานปรัมปราได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ของเวลากลางวัน และเวลากลางคืน ไว้ว่ามีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันในวิถีการโคจรของดวงจันทร์ และดวงอาทิตย์ ดังนั้นจึงเป็นข้อสังเกตได้ว่า ตำนานเกี่ยวกับพระอาทิตย์และพระจันทร์จะมีความสัมพันธ์กัน ดังนี้

เทพบุตรอะพอลโล โอรสของมหาเทพซูสกับนางแลโตนา (นางแลโตนา เป็นธิดาของเทพไฮเพอร์เรียน กับ เทพธิดาฟีบี ผู้ควบคุมการโคจรของพระอาทิตย์และพระจันทร์) เป็นเทพฝาแฝดกับเทพีอาร์ทีมิส หรือ ไดอานา เทพอะพอลโลนั้นเป็นเทพที่ชาวกรีก-โรมันถือว่ามีรูปงามที่สุด และเป็นเทพแห่งดวงอาทิตย์เป็นผู้ถ่ายทอดวิชาการรักษาโรคให้แก่มนุษย์ เป็นเทพแห่งสัจวาจา เทพแห่งธรรมะและกฎหมาย

ฮิลีโอส เป็นพระอนุชาของเทพธิดาอีออส (เทพีแห่งรุ่งอรุณ) บางตำนานก็ว่าฮิลีโอส เป็นผู้ขับรถทรงของเทพอะพอลโล แต่บางตำนานก็ว่าฮิลีโอสนั้นคือเทพพระอาทิตย์ ดังตำนานที่กล่าวว่าพระองค์ คือ สุริยเทพ มีร่างกายที่สว่างสุกใส มีเพียงเทพเจ้าด้วยกันเท่านั้นที่จะสามารถมองเห็นด้วยตาเปล่าได้ มีรัศมีวงรอบเศียร และ รถทรงของพระองค์นั้นลุกแดงเหมือนดวงไฟ เทพฮีลีโอสนั้นจะควบม้าไฟทั้ง 4 ตัว เมื่อไปถึงของฟากฟ้าหรือวังทางทิศตะวันตก ธิดาทั้ง 5 (เรียกว่า ฮีเลียดส์) จะช่วยกันปลดม้าลงไปอาบน้ำในมหาสมุทรและนำขึ้นเรือกลับวังทางทิศตะวันออก เพื่อทำหน้าที่ในเช้าวันใหม่ เช่นนี้ตลอดนิรันดร์

1.1.8 เทพที่บันดาลให้เกิดปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ

ชาวกรีก-โรมันได้สร้างเทพเจ้าที่เป็นผู้กำหนดความเป็นไปของปรากฏการณ์ทางธรรมชาติไว้ 3 องค์ ซึ่งเป็นคณะเทพที่เป็นพี่น้องกัน แต่ละองค์จะทำหน้าที่บันดาลให้เกิดฟ้าร้อง ฟ้าแลบ สายฟ้า เรียกรวมว่า กลุ่มเทพอสูรไซคลอปส์

กลุ่มเทพอสูรไซคลอปส์ เป็นบุตรของพระนางกีอากับเทพบิดายูเรนัส มีศักดิ์เป็นพระอนุชาของเทพโครนัส และเป็นพระปิตุลาของมหาเทพซูส ถือกำเนิดหลังจากคณะเทพไททัน มีลักษณะใหญ่โต และมีตาเพียงตาเดียวอยู่กลางหน้าผาก ทั้งสามนั้นเป็นช่างตีเหล็กที่เก่งกล้าและมีพละกำลังมหาศาล เมื่อตีเหล็กจึงทำให้เกิดประกายไฟจากค้อนใหญ่ แลบข้ามท้องฟ้าและสว่างไสว เทพบิดาจึงตัดสินใจนำเทพอสูรไซคลิปส์ลงไปยังทาร์ทะลัส เมื่อลงไปแล้วทำให้เกิดความสว่างไปทั่ว ทำให้คณะเทพไททันเกิดความกล้าที่จะออกจากที่คุมขัง กลุ่มเทพอสูรไซคลอปส์ประกอบด้วยเทพ 3 องค์ คือ 1.บรอนทีส (Brontes) เทพอสูรฟ้าร้อง หรือ ฟ้าลั่น 2.สเทโรฟิส (Steropes)เทพอสูรฟ้าแลบ 3.อาร์จีส (Arges) เทพอสูรแห่งสายฟ้าหรือแสงสว่าง

1.2 เทพเจ้าอินเดีย

จากการศึกษารวบรวมข้อมูลเทพเจ้าอินเดียที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับธรรมชาติ โดยศึกษาจากต้นกำเนิดและการทำหน้าที่ของเทพเจ้าแต่ละองค์ตามตำนานปรัมปรา สามารถจำแนกกลุ่มของเทพเจ้าออกเป็น 7 กลุ่ม ได้แก่ 1. เทพเจ้าแผ่นดิน 2. มหาเทพ 3. น้ำ 4. ลม 5. ไฟ 6. พระจันทร์ และ 7. พระอาทิตย์

ผู้ศึกษาได้สังเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษารวบรวมเทพเจ้าอินเดีย ที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับธรรมชาติจากเอกสารดังนี้ 1. Dictionary of Gods and Goodness (2004) โดย Michael Jordan 2. ตำนานเทพเจ้าและอสูร (2546) โดย ธนากิต และ 3. เทพเจ้าและสิ่งน่ารู้ (2547) โดย พระบาทสมเด็จมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ปรากฏรายนามเทพเจ้าอินเดีย ที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับธรรมชาติ ดังต่อไปนี้

1.2.1 เทพเจ้าแห่งดิน

ประวัติของพระแม่ธรณีนั้นไม่เป็นที่ปรากฏแน่ชัด บางตำนานก็ว่า พระแม่ธรณีเป็นพระชายาในพระศิวะ มีโอรสองค์หนึ่ง คือ พระอังคาร บางตำนานก็ว่า พระแม่ธรณี เป็นพระชายาในพระนารายณ์ มีโอรส คือ พระอังคาร และตามคติพราหมณ์ กล่าวว่า พระแม่ธรณีนั้นเป็นพระชายาในพระธุรวะ หรือ ดาวเหนือ พระแม่ธรณีนั้น ตามคติความเชื่อของชาวฮินดูว่า เป็นเทพเจ้าแห่งแผ่นดิน ชาวฮินดูจะนับถือว่าแผ่นดินเป็นสิ่งค้ำจุนทุกสรรพสิ่งบนโลก และพระแม่ธรณีนั้นเป็นเสมือนพระมารดาผู้ให้กำเนิดหล่อเลี้ยงโลกและแผ่นดิน

1.2.2 มหาเทพ

พระอินทร์เกิดจากเทยาส (ฟ้า) กับ ปฤถวี (ดิน) และเป็นเชษฐาแห่งอัคนี มีอายุขัย 100 ปีสวรรค์ เมื่อครบกำหนดจะต้องละทิ้งทิพยสมบัติ ชาวอินเดียนับถือพระอินทร์เป็นพระเจ้าที่ยิ่งใหญ่กว่าเทพยดาทั้งหลาย และนับเป็นเทพเจ้าแห่งฟ้า (สวรรค์) มีหน้าที่บันดาลให้ฝนตกลงมายังโลกมนุษย์ ภายหลังจากการเกิดพระเจ้าทั้งสามพระองค์ตามคติพราหมณ์ลำดับชั้นของพระอินทร์ลดลงมาเป็นเทพชั้นรอง เป็นใหญ่อยู่ในสวรรค์ชั้นดาวดึงส์

1.2.3 เทพแห่งน้ำและสายน้ำ

แม่พระคงคา ธิดาแห่งท้าวหิมวัตและพระนางเมนกา มีน้องสาวนามว่าพระอุมาภควตี ตามคติความเชื่อของอินเดีย ว่ากันว่าพระองค์ทรงปลาใหญ่หรือจระเข้เป็นพาหนะ พระองค์เป็นเทวีผู้ให้กำเนิดสายน้ำคงคาตามความเชื่อของชาวอินเดีย และชาวฮินดูยังเชื่อว่าสายน้ำคงคานั้นสามารถชำระล้างบาปของตนได้นอกจากนี้แล้วบางตำนานก็ว่า พระองค์เกิดจากน้ำในกาต้มน้ำของพระพรหม และอีกตำนานกล่าวว่าพระองค์เกิดจากน้ำล้างเท้าที่เคารพของพระนารายณ์และพระพรหมเก็บน้ำนี้ไว้ในกาต้มน้ำของพระองค์

พระสรัสวดี เป็นพระมเหสีในพระพรหมธาดา ถือกำเนิดขึ้นจากการแบ่งส่วนของพระพรหม พราหมณ์นับถือพระสรัสวดีว่าเป็นเจ้าของปัญญาและวิทยาทั้งหมาย และเป็นผู้คิดค้นหนังสือเทวนาครี และเป็นเทพธิดาแห่งสายน้ำ ซึ่งเดิมที่ในมัชฌิมประเทศมีลำน้ำที่ชื่อสรัสวดี ในคัมภีร์พระเวทก็มีการกล่าวถึงแม่น้ำสรัสวดีมากกว่าแม่น้ำคงคา จึงเข้าใจได้ว่าในสมัยโบราณนั้นนับถือลำน้ำนี้มากกว่าพระแม่คงคา ตรงกับตำนานในมหาภารตะ ที่ถือว่าพระสรัสวดีเป็นผู้ให้กำเนิดน้ำอันบริสุทธิ์ สำหรับความชุ่มชื่น เพื่อความผาสุกและความอุดมสมบูรณ์ของพันธุ์รุกขชาติและสรรพสัตว์ พระสรัสวดีเป็นหญิงสาว กายมีสีขาวนวล ทรงอาภรณ์แก้วขาว (เพชร) มี 4 หัตถ์ หัตถ์หนึ่งถือพิณ อีกหัตถ์ถือดอกบัว อีกหัตถ์ถือถ้วยน้ำ และอีกหัตถ์ถือคัมภีร์

พระพิรุณ เป็นเทพเจ้าแห่งน้ำทั้งหลาย และเป็นผู้รักษาความสงบสุขของมนุษย์และสรรพสัตว์ทั้งหลาย มีมเหสีนามว่า วรุณี และพระสมุทร มีพระคงคาเทวี ลำน้ำ สระและพุทั้งหลายเป็นบริพาร

1.2.4 เทพเจ้าแห่งลม

พระวายุ หรือ พระพาย เทพเจ้าแห่งลม โอรสแห่งพระกสปะและนางอทิติ พระวายุนั้นเป็นหนึ่งในคณะเทพพระอาทิตย์ 8 พระองค์ ลักษณะเด่นของพระวายุ คือ มีรูปร่างงดงาม ทรงรถม้าเทียมสีแดง หัตถ์ถือธงสีขาวและบางครั้งก็เปลี่ยนเป็นแตรสำหรับเป่า

1.2.5 เทพเจ้าแห่งไฟ

กำเนิดของพระเพลิงนั้นมีหลายตำนานได้กล่าวไว้ บางตำนานกล่าวว่า พระเพลิงเป็นโอรสแห่งอากาศและปฤถวี บางก็ว่าเป็นโอรสแห่งพรหมมาธิราช (พระอภิมาณี) บางตำนานก็ว่า เป็นโอรสแห่งพระกัสปกับนางอทิติ จึงนับได้ว่าเป็นพระอาทิตย์ 1 ใน 8 องค์ อีกตำนานก็ว่าพระเพลิงนั้นเป็นองค์เดียวกันกับพระพฤหัสบดี ลักษณะของพระเพลิงนั้นระบุได้ในหนังสือ (อินเดียนวิสดอม) มีแสงสว่างรัศมี 7 แฉก กายเป็นสีทองคำ มี 3 เศียร 3 โอษฐ์ เกศาขาวกระจ่างโพลน มีคางและพระทนต์อันร้อนจัด เสวยสรรพสิ่งทั้งปวง มีเนตรนับพันอันฉายรัศมีกระจ่างจ้า ทรงรถทอง เทียมม้าแดง

1.2.6 เทพแห่งพระจันทร์

ตามตำราวิษณุปุราณะ ได้กล่าวไว้ว่า พระจันทร์ (พระโสมเทพ) เป็นโอรสของพระอมฤมุนีพรหมบุตร แต่เกิดจากการกวนน้ำอมฤตในมหาสมุทร พระจันทร์ได้กระทำพิธีราชสูยะที่มีบุญญาธิการมาก หลังจากกำเริบขึ้นได้ไปลักพานางดารา ซึ่งเป็นมเหสีแห่งพระพฤหัสบดี จนเกิดลุกลามกลายเป็นสงครามระหว่างเทพเจ้า ร้อนถึงพระพรหมธาดา เมื่อนางดาราไปขอร้อง พระพรหมธาดาจึงบังคับให้พระจันทร์นำนางดาราคืนให้แก่พระพฤหัสบดีเสีย แต่นางดารามีบุตรแห่งพระจันทร์ติดครรภ์อยู่ (ภายหลังกำเนิดออกมากเป็นพระพุธ) เมื่อพระพฤหัสบดีทราบเข้าก็พิโรธและเผานางดาราเสีย ฝ่ายพระจันทร์ พระสมุทรผู้เป็นบิดาโกรธพระโสมผู้เป็นโอรส จึงประกาศตัดรอน แต่พระลักษมีผู้เป็นภคินีได้ทูลขอให้ลดหย่อนโทษ และ วิงวอนขอต่อพระอิศวร ให้พระจันทร์กลับขึ้นไปอยู่บนสวรรค์ โดยพระอิศวรได้นำพระจันทร์ผูกติดเหนือนลาตของพระองค์ แต่ภายหลังเมื่อพระพฤหัสบดีทราบเข้าก็เกิดความขุ่นเคือง ร้อนไปถึงพระพรหมธาดาต้องมาไกล่เกลี่ย ให้พระจันทร์อยู่นอกแดนสวรรค์และให้เป็นเจ้าแห่งดาวและพฤกษาชาติทั้งหลาย

1.2.7 เทพแห่งพระอาทิตย์

พระอาทิตย์ โอรสแห่งพระกัสปประชาบดีกับนางอทิติ ในไตรเพทกล่าวว่าพระอาทิตย์มีด้วยกัน 8 พระองค์ คือ วรุณาทิตย์ มิตราทิตย์อริยมาทิตย์ภคาทิตย์ องศาทิตย์อินทราทิตย์ธาตราทิตย์ และ สุริยาทิตย์ โดยพระสุริยาทิตย์นั้น พระชนนีไม่พาไปเฝ้าเทวดาจึงไม่ได้ไปอยู่บนเทวโลก ยังคงเที่ยวขับรถอยู่ระหว่างเทวโลกกับโลกมนุษย์ โดยมีสารถี คือ พระอรุณ

2. วิเคราะห์เปรียบเทียบลักษณะร่วมของเทพเจ้ากรีก โรมัน และอินเดีย

จากการศึกษารวบรวมข้อมูลเทพเจ้าของอารยธรรมกรีก-โรมันและอารยธรรมอินเดีย พบว่าเทพเจ้าแต่ละองค์ของทั้งกรีก-โรมัน และอินเดียจะมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับธรรมชาตินั้นมีลักษณะร่วมกันคือทำหน้าที่ปกปักษ์คุ้มครองธรรมชาติด้าน ต่าง ๆ ตามหน้าที่ของตน และเมื่อวิเคราะห์เทพเจ้าของทั้งสองกลุ่มอารยธรรมสามารถจัดกลุ่มเทพเจ้าที่มีความสัมพันธ์ร่วมกันออกเป็น 8 กลุ่ม ดังนี้

ตาราง 1 จัดกลุ่มเทพเจ้าที่มีความสัมพันธ์ร่วมกัน

กลุ่มเทพเจ้าที่มีลักษณะร่วมกัน	เทพเจ้ากรีก-โรมัน	เทพเจ้าอินเดีย
1. มหาเทพ	ซูส	พระอินทร์
2. ดิน แผ่นดิน	พระนางกีอา	แม่พระธรณี
3. น้ำ มหาสมุทร ทะเล แม่น้ำ	โอเชียนัส, โพไซดอน	พระแม่คงคา, พระสรัสวดี พระพิรุณ
4. ลม	โบเรียส, โนทัส, เซฟเฟอร์ และ ยูรัส	พระวายุ
5. ไฟ	เฮสเทีย, โพรมิทิอุส	พระอัคนี
6. พระอาทิตย์ (สุริยเทพ)	อะพอลโล และ ฮีลิโอส ไฮเพอร์เรียน	พระอาทิตย์
7. พระจันทร์ (จันทรา)	อาร์ทีมิส, ซิลีนี เทพธิดาฟีบี	พระจันทร์ (โสมเทพ)
8. ปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ	กลุ่มเทพอสูรไซคลอปส์ ฟ้าร้อง : บรอนทีส ฟ้าแลบ : สเทโรพิส ฟ้าผ่า : อาร์จีส	พระอินทร์ พระพิรุณ

มหาเทพ

มหาเทพของอารยธรรมกรีก-โรมัน คือ ซูส ส่วนอารยธรรมอินเดีย คือ พระอินทร์ มหาเทพทั้งสองมีลักษณะที่มีร่วมกัน คือ เป็นราชาแห่งท้องฟ้า (ตามความเชื่อแล้วท้องฟ้าจะหมายถึงสวรรค์ด้วย) เป็นผู้ปกครองเทพเจ้าทั้งหลายและสวรรค์ รวมทั้งปกครองมนุษย์ คอยดูความสงบสุขของโลกมนุษย์ ข้อแตกต่างของมหาเทพทั้งสองพระองค์ คือ ซูส นั้นเป็นมหาเทพได้จากการโค่นล้มอำนาจเก่า และตั้งตนขึ้นมาเป็นผู้ปกครองที่มีทั้งผู้ที่ยอมรับและผู้ที่ต่อต้าน

ดิน แผ่นดิน

เทพเจ้าที่มีความสัมพันธ์กับ ดิน และ แผ่นดิน ตามความเชื่อของกลุ่มอารยธรรมกรีก-โรมัน คือ พระนางกีอา ส่วนกลุ่มอารยธรรมอินเดีย คือ พระแม่ธรณี เทพทั้งสองมีลักษณะร่วมกัน คือ เป็นเทพผู้ปกครองแผ่นดิน และ เป็นผู้ให้กำเนิดสรรพสิ่ง รวมทั้งเทพทั้งสองยังได้การยอมรับนับถือเป็นเทพพระมารดาเช่นกัน

น้ำ : มหาสมุทร ทะเล แม่น้ำ

เทพเจ้าที่มีความสัมพันธ์กับน้ำตามความเชื่อของกลุ่มอารยธรรมกรีก-โรมัน คือ โอเซียนัส และ โพไซดอน ส่วนกลุ่มอารยธรรมอินเดีย คือ พระแม่คงคา พระสรัสวดี และพระพิรุณ ลักษณะร่วมกันของเทพเจ้าทั้ง 4 องค์ คือ เป็นเทพผู้ปกครองมหาสมุทร ท้องทะเล หรือ แม่น้ำ เช่นกัน ส่วนข้อแตกต่าง คือ โอเซียนัสและโพไซดอน นั้นสามารถทำให้ท้องทะเลปั่นป่วน เกิดคลื่นลม พายุได้ ส่วนเทพเจ้าของฝั่งอารยธรรมอินเดียนั้นจะเป็นไปในลักษณะของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ควรเคารพบูชา เป็นผู้รักษาและคุ้มครองน้ำ ชาวอินเดียจะมองว่าสายน้ำเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่สามารถชำระล้างบาปในจิตใจได้ รวมทั้งสายน้ำยังเป็นต้นกำเนิดของความอุดมสมบูรณ์แก่สังคมอีกด้วย

ลม

เทพเจ้าที่มีความสัมพันธ์กับ ลม ตามคติความเชื่อของกลุ่มอารยธรรมกรีก-โรมัน คือ เทพประจำลมทั้ง 4 องค์ ได้แก่ โบเรียสโนทัส เซฟเฟอร์ และยูรัส ส่วนเทพเจ้าของอารยธรรมอินเดีย คือ พระวายุ ข้อแตกต่างระหว่างเทพทั้งสองกลุ่มอารยธรรม คือ เทพเจ้าของทางฝั่งกรีก-โรมัน จะแบ่งออกเป็น 4 องค์ แต่ละองค์จะทำหน้าที่ประจำลมแต่ละทิศ และมีอิทธิฤทธิ์ที่ร้ายแรง จึงไม่สามารถอยู่โดยอิสระได้ จะต้องมีผู้คอยคุมไว้ จะทำหน้าที่ก็ต่อเมื่อ มหาเทพซูส มีรับสั่งให้ทำหน้าที่ ส่วนพระวายุนั้นจะทำหน้าที่ดูแลทิศตะวันออกเฉียงเหนือ และในบางตำนานกล่าวว่าพระวายุทำหน้าที่คอยควบคุมเกวียนให้แก่พระอัคนีอีกด้วย

ไฟ

เทพเจ้าที่มีความสัมพันธ์กับ ไฟ ตามคติความเชื่อของกลุ่มอารยธรรมกรีก-โรมัน คือ เทพีเฮสเทีย และ โพมิทิอุส ส่วนเทพเจ้าแห่งไฟของอารยธรรมอินเดีย คือ พระเพลิง พระเพลิงนั้นมีหน้าที่ให้แสงสว่างมายังโลกมนุษย์ แต่ เทพีเฮสเทีย จะมีหน้าที่เป็นเทพรักษาไฟบนสวรรค์ ประทับอยู่หน้าเตาผิง ดังนั้นชาวกรีกจะนับถือว่า เตาผิงภายในบ้านเป็นสถาน

ที่ศักดิ์สิทธิ์เพราะเป็นไฟบนสวรรค์ ส่วน โพมิทิอุส เป็นเทพที่ขโมยไฟศักดิ์สิทธิ์ของเทพีเฮสเทีย มายังโลกมนุษย์ ทำให้มนุษย์มีไฟในการหุงหาอาหาร และ มีแสงสว่างในการสร้างและพัฒนาอารยธรรม

พระอาทิตย์ (สุริยเทพ)

เทพเจ้าที่ชาวกรีกนับถือเป็นสุริยเทพนั้นมีอยู่ 2 องค์ คือ อะพอลโล และ ฮีลิโอส และมีเทพเจ้าที่ทำหน้าที่ควบคุมการโคจรของทั้งพระอาทิตย์และพระจันทร์ คือ ไฮเพอร์เรียน และ เทพธิดาฟีบี ส่วนเทพเจ้าที่ชาวอินเดียนับถือเป็นสุริเทพนั้นมีเพียงองค์เดียว แต่ตามตำนานแล้วมีถึง 8 องค์ สุริยเทพทั้งของกรีก และ อินเดีย ต่างก็ทรงพาหนะเพื่อไปทำหน้าที่ของตน โดยอะพอลโล และ ฮีลิออส นั้นจะทรงม้าไฟไปทางทิศตะวันออก และ ทิศตะวันตกเพื่อทำหน้าที่ในแต่ละวัน

พระจันทร์ (จันทรา)

เทพเจ้าที่ชาวกรีกนับถือเป็นเทพแห่งจันทรามี 2 องค์ คือ เทพีอาร์ทิมิส และเทพธิดาซิลีนิ เทพทั้งสองต่างก็มีความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับสุริยเทพ (เป็นพี่น้องกัน) โดยเทพีทั้งสองจะทำหน้าที่สลับเปลี่ยนหมุนเวียนกับสุริยเทพในเวลากลางคืน ส่วนเทพเจ้าที่ชาวอินเดียนับถือเป็นเทพแห่งจันทรา คือ พระจันทร์ (ฤาโสมเทพ) พระจันทร์นั้นไม่มีความเกี่ยวข้องใดๆ กับสุริยเทพอย่างเช่นเทพีแห่งจันทราของกรีก แต่มีความสัมพันธ์กับน้ำ (เป็นบุตรของพระสมุทร) และเป็นเพศชาย ซึ่งแตกต่างจากกรีกที่เป็นเพศหญิง และพระจันทร์นั้นถูกลงโทษให้อยู่นอกแดนสวรรค์เนื่องจากได้กระทำความผิดไว้

ปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ : ฝนตก ฟ้าแลบ ฟ้าร้อง ฟ้าผ่า

เทพเจ้าที่ชาวกรีกนับถือเป็นเทพที่ทำให้เกิด ฟ้าร้อง ฟ้าแลบ ฟ้าผ่า นั้นมีลักษณะที่น่ากลัว รวมเรียกว่าเทพอสูรไซคลอปส์ ประกอบด้วยเทพอสูร 3 องค์ แต่ละองค์ ก็ทำหน้าที่ให้เกิด ฟ้าแลบ ฟ้าร้อง และฟ้าลั่น (ผ่า) ในส่วนของตนเอง ส่วนเทพเจ้าที่ชาวอินเดียนับถือว่าเป็นผู้ทำให้เกิด ฝน ฟ้าแลบ ฟ้าร้อง ฟ้าผ่า นั้นคือ พระอินทร์ แต่ก็มีเทพอีกองค์ที่ทำหน้าที่ทับซ้อนอยู่กับพระอินทร์ ก็คือ เทพปรรชันย์ ซึ่งมีหน้าที่ทำให้เกิดปรากฏการณ์ ฝนตก ฝนฟ้าคะนอง เช่นเดียวกันกับพระอินทร์

สรุปและอภิปรายผล

จากการศึกษาเทพเจ้ากรีก โรมันและอินเดียที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับธรรมชาติ และการศึกษาเปรียบเทียบเพื่อหาลักษณะร่วมกันของเทพเจ้าทั้งสองอารยธรรม ผู้ศึกษาได้นำมาสรุปและอภิปรายผลดังต่อไปนี้

การศึกษาเทพเจ้าในอารยธรรมกรีก โรมันและอินเดียที่มีความสัมพันธ์กับธรรมชาติ สามารถจำแนกผลการศึกษาออกเป็นเป็น 1.อารยธรรมกรีก โรมัน และ 2.อารยธรรมอินเดีย โดยทั้งสองอารยธรรมสามารถจำแนกกลุ่มของเทพเจ้าตามความสัมพันธ์กับธรรมชาติออกได้เป็น 8 กลุ่ม เช่นเดียวกัน

เทพเจ้าในกลุ่มอารยธรรมกรีก โรมัน แบ่งออกเป็น 8 กลุ่ม ได้แก่
เทพเจ้าผู้ได้รับการขนานนามว่าเป็น มหาเทพ คือ ซูส
เทพเจ้าที่เกี่ยวข้องกับดิน หรือ แผ่นดิน คือ พระนางกีอา
เทพเจ้าที่เกี่ยวข้องกับน้ำ มหาสมุทร ทะเล แม่น้ำ คือ โอเชียนัสและโพไซดอน
เทพเจ้าที่เกี่ยวข้องกับลมคือ โบเรียสโนทัสเซฟเฟอร์ และยูรัส
เทพเจ้าที่เกี่ยวข้องกับไฟคือ เฮสเทีย และโพรมิทิอุส
เทพเจ้าที่เกี่ยวข้องกับพระอาทิตย์ (สุริยเทพ)คือ อะพอลโลฮีลิโอส และ ไฮเพอร์เรียน
เทพเจ้าที่เกี่ยวข้องกับพระจันทร์ (จันทรา) คือ อาร์ทีมิสซิลีนิและเทพธิดาฟีบี
เทพเจ้าที่เกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ คือ กลุ่มเทพอสูรไซคลอปส์
เทพเจ้าในกลุ่มอารยธรรมอินเดีย แบ่งออกเป็น 8 กลุ่ม ได้แก่
เทพเจ้าผู้ได้รับการขนานนามว่าเป็น มหาเทพคือ พระอินทร์
เทพเจ้าที่เกี่ยวข้องกับดิน หรือ แผ่นดิน คือแม่พระธรณี
เทพเจ้าที่เกี่ยวข้องกับน้ำ มหาสมุทร ทะเล แม่น้ำ คือพระแม่คงคาพระสรัสวดีและพระพิรุณ
เทพเจ้าที่เกี่ยวข้องกับลม คือพระวายุ
เทพเจ้าที่เกี่ยวข้องกับไฟ คือพระอัคนี
เทพเจ้าที่เกี่ยวข้องกับพระอาทิตย์ (สุริยเทพ) คือพระอาทิตย์
เทพเจ้าที่เกี่ยวข้องกับพระจันทร์ (จันทรา) คือพระจันทร์ (โสมเทพ)
เทพเจ้าที่เกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ คือพระอินทร์ และพระพิรุณ

การศึกษาเปรียบเทียบเพื่อหาลักษณะของเทพเจ้ากรีก โรมัน และอินเดียที่มีร่วมกันเกี่ยวกับธรรมชาติ สามารถจำแนกออกเป็น 8 กลุ่ม ได้ดังนี้

มหาเทพ

ดิน แผ่นดิน

น้ำ มหาสมุทร ทะเล แม่น้ำ

ลม

ไฟ

พระอาทิตย์ (สุริยเทพ)

พระจันทร์ (จันทรา)

ปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ

จากการศึกษาสรุปได้ว่า การกำเนิดของเทพเจ้าในอายธรรมต่าง ๆ นั้นมีพื้นฐานมาจากความเชื่อของมนุษย์ ที่ใกล้ชิดและมีความผูกพันกับธรรมชาติ มนุษย์จึงสร้างเทพเจ้าและตำนานขึ้นมาเพื่อให้ตนมีสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจ และเคารพนับถือ จากคู่ความสัมพันธ์ของเทพปกรณัมกรีก-โรมัน และอินเดียนั้นอาจตั้งสมมุติฐานขึ้นมาได้ว่า เรื่องราวของเทพปกรณัมในตำนานปรัมปรานั้นอาจเป็นการถ่ายทอดวัฒนธรรมของชนชาติหนึ่งไปสู่อีกชนชาติหนึ่ง เพราะมีลักษณะบางประการที่มีร่วมกัน และมีการปรับเปลี่ยนรายละเอียดบางส่วนของตำนานเพื่อให้เหมาะสมกับสังคมอารยธรรมของตนเอง แต่ก็ไม่สามารถระบุได้อย่างชัดเจนว่าระหว่างอารยธรรมกรีก-โรมันกับอารยธรรมอินเดียอารยธรรมใดเกิดขึ้นก่อนกันและฝ่ายใดเป็นผู้หยิบยืมเรื่องเล่าหรือตำนานของอีกฝ่ายไป และมีการแพร่กระจายแบบใด ด้วยเพราะยังไม่มีหลักฐานที่สามารถยืนยันได้อย่างแน่นอนและชัดเจนเพียงพอที่จะพิสูจน์ได้ว่า เรื่องเล่า ตำนานเทพปกรณัมเหล่านั้น เป็นการถ่ายทอดตำนานจากชนชาติหนึ่งไปสู่อีกชนชาติหนึ่งหรือเป็นเพียงตำนานที่มีลักษณะร่วมกันเป็นสากล ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีพหุกำเนิดที่ worldfable (2011) ได้นำเสนอไว้ โดยทฤษฎีพหุกำเนิดจะเชื่อว่าการถ่ายทอดวรรณกรรมนั้นมีแหล่งกำเนิดหลายแหล่งแตกต่างกันออกไปในแต่ละท้องถิ่น แต่เหตุที่มีลักษณะร่วมกันก็เพราะวิวัฒนาการของมนุษย์ในทุกๆ สังคมที่ผ่านกระบวนการของวัฒนธรรมมาใกล้เคียงกัน โดยเป็นการผ่านชีวิตสังคม ขนบธรรมเนียม ประเพณีแบบดั้งเดิมแบบเดียวกันก่อนที่จะมีพัฒนาการต่อๆ มา หรือเป็นการแพร่กระจายอย่างทฤษฎีเอกกำเนิดที่เชื่อว่ามีต้นกำเนิดจากสังคมใดสังคมหนึ่งแล้วแพร่กระจายไปยังถิ่นอื่น ซึ่งแต่ละถิ่นที่ได้รับไปก็จะมีการปรับเปลี่ยนรายละเอียดบางส่วนไปให้ตรงกับอัตลักษณ์เฉพาะถิ่นของตนแต่ยังคงไว้ซึ่งแบบเรื่องที่คล้ายกัน

การเกิดตำนานปรัมปราความเชื่อเกี่ยวกับเทพเจ้า เทพปกรณัมขึ้นนั้น ก็เป็นเพราะความเชื่อส่วนใหญ่ของมนุษย์นั้นผูกพันกับธรรมชาติ ด้วยเหตุที่มนุษย์เป็นผู้อยู่ใกล้ชิดกับธรรมชาติ เช่นนั้นแล้วเมื่อมีสิ่งใดเกิดขึ้นและส่งผลกระทบต่อมนุษย์โดยที่ไม่อาจหาสาเหตุได้ จึงทำให้เกิดความหวาดกลัว วิตกกังวล ดังนั้นมนุษย์จึงสร้างค่านิยมขึ้นมา โดยผ่านทางตำนาน หรือ เรื่องเล่าขานต่างๆ เพื่อเป็นเกราะป้องกันความหวาดวิตกกังวลนั้นและเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจในระยะเริ่มแรกมนุษย์ดำเนินชีวิตอยู่ท่ามกลางธรรมชาติแวดล้อมรวมถึงปรากฏการณ์ต่างๆ ที่มนุษย์ไม่อาจเข้าใจได้ว่าเกิดขึ้นได้อย่างไร แตกต่างจากยุคปัจจุบันที่มีทฤษฎีทางวิทยาศาสตร์มาเป็นข้อพิสูจน์ปรากฏการณ์ต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น ความมืด ความสว่าง เวลากลางวัน กลางคืน พายุฝนฟ้าคะนอง ฟ้าแลบ ฟ้าผ่า ภูเขา แม่น้ำ แผ่นดินไหว เป็นต้น ทำให้มนุษย์ในสมัยก่อนนั้นเกิดความหวาดวิตกและเชื่อว่าเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นนั้นก็เพราะมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรืออำนาจลี้ลับเป็นผู้บันดาลให้เกิดขึ้น ดังนั้นมนุษย์จึงสร้างเทพเจ้าเทวดาภูตผี ขึ้นมาเพื่อเป็นตัวแทนของปรากฏการณ์ต่างๆ ทั้งนี้ก็เพื่อจะอธิบายถึงการเกิดเหตุการณ์นั้นๆ รวมทั้งสร้างค่านิยมให้ผู้คนเคารพ ศรัทธาธรรมชาติ ระยะต่อมาเมื่อศาสนาเข้ามามีอิทธิพลต่อสังคมมากขึ้นเรื่องของความเชื่อทางศาสนานั้นหากพิจารณาแล้วจะพบว่าศาสนาถือกำเนิดขึ้นมาจากความหวาดเกรง ความต้องการความมั่นคงทางจิตใจและความสงสัยในปรากฏการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นรอบตัวมนุษย์เช่นกัน ซึ่งความเชื่อทางศาสนานั้นถือเป็นความเชื่อที่พัฒนามาจากความเชื่อดั้งเดิมที่นับถือผี เมื่อศาสนาแพร่กระจายเข้าสู่สังคมอิทธิพลของศาสนาจึงผนวกเข้ากับความเชื่อดั้งเดิม ถือกำเนิดเป็นพิธีกรรมต่างๆ เช่น การบูชาเทวดา เทพเจ้าต่างๆ ควบคู่ไปกับพิธีกรรมทางศาสนา

References

Jordan, M. (2004).**The Dictionary of God and Goddess.** (2nd. ed). USA: Facts on File.

Khammongkhun, D. (1998). **Wikhro khwamchuea nai nawaniyai rueang ngao khong Rosalaren lae rueang matchuratholide.** (in Thai) [An analysis of belief in 'shadow' a novel of Rose Laren and the Holliday of god of death, a novel of Arun Rung] (Master's Thesis), Graudate School, NaresuanUniversity, Phitsanulok.

Prang WatthanaKun, S. (2011). **Wannakam thongthin priapthiap.** (in Thai) [A comparison of Local Literature]. Chiang Mai: Thai Language Program, Faculty of Humanities, Chiang Mai University.

King Vajiravudh. (2004). **Thepphachao lae sing naruphraratchaniphon ratchakanthi 6.** (in Thai) [God and untold things, royal work by the King Rama VI]. Bangkok: Sipanya.

Malai (Chutharat). (2004). **Tamnankrik-roman (chabap sombun).** (in Thai) [A legend of Greek-Roman (Completed Edition)]. Bangkok: Phimkham.

Thanakit. (2003). **Tamnan thepphachao lae wiraburut krik–roman.** (in Thai) [A legend of gods and heroes of Greek-Roman]. Bangkok: Piramit.

Worldfable. (2011, July 28). **Thritsadi kan phrae krachai nithan phuenban.** (in Thai) [A theory of transmission of local fable]. Retrieved from http://worldfable.wordpress.com/category